

श्री सर्वोत्तम

श्री कृष्णाय नमः

॥ ३ ॥

શ્રીકૃષ્ણાર્ચ્ય

શ્રીઆચર્યજી શ્રીકૃષ્ણના મુખ-સ્વરૂપ છે .

અર્ચ-ચરિત્ર-સંગતિ

શ્રી કૃષ્ણ અર્થાત્ "શ્રી" સહિત "કૃષ્ણ" આ શબ્દના ઉલ્લેખથી સંયોગ વિપ્રયોગ દ્વિદલાત્મક શ્રૃંગાર સ્વરૂપના (આસ્થ) મુખારવિન્દ સ્વરૂપ શ્રી આચાર્યજી છે. ભગવાનમાં આ બન્ને પ્રકારના રસો એક કાલાવિચ્છિન્ન નિત્ય રહે છે.

"બ્રહ્મીકાંડ નટવરવપુઃ" (વેણુંગીત)

"નટવરવપુઃ" માં નટવત્ અને વરવત્ એકજ સમયમાં વ્રજસ્થસ્ત્રીઓ માટે નટવત્ અને વનસ્થાઓ માટે વરવત્ વપુ શ્રી ઠાકુરજીએ ધારણ કર્યું છે.

ભગવાન પોતાના રસપણાથી રસાત્મક સ્વરૂપ ધારણ કરે છે. રસ અને રસવાન બન્નેનું એક કાલમાં એકત્વજ હોય છે, તેવી રીતે આપના મુખારવિન્દ સ્વરૂપમાં પણ રસ અને રસવાન એક સમયાવિચ્છિન્ન એકજ સ્વરૂપમાં રહે છે. લૌકિકમાં ફલ રસવાન રસવાળું હોય છે પરંતુ રસ રૂપ હોતું નથી કારણકે તેમાં ગોટલી રેસા છોડાં વિગેરે પણ હોય છે જે રસરૂપ હોતાં નથી, પરંતુ પ્રભુનું મુખારવિન્દ લાવાણ્યમૃત આદિથી રસરૂપ અને સુધા આદિથી રસવાન પણ છે.

અશેષ ઐશ્વર્ય ભગવદભાવ પુંભાવ રૂપ સંયોગ તથા શેષ માહાત્મ્ય શ્રી સ્વામિની ભાવ સ્ત્રીભાવરૂપ વિપ્રયોગ, આ બન્ને સંયોગ વિપ્રયોગ ભાવનું એકિકરણ શ્રી આચાર્યજીમાં છે. આપ શ્રી સ્વરૂપ સ્વામિની અને કૃષ્ણસ્વરૂપ ભગવાન બન્નેના મુખારવિન્દ સ્વરૂપ છે અને તેથી આપ ઉભય દલાત્મક છે.

આજ સ્વરૂપ વ્રજભક્તિનું 'શ્રૃંગાર કલ્પદ્રુમ' છે.

**"ભાર્વૈરકુરિતં મહીમૃગદલામાકલ્પમાસિઞ્ચિતં,
પ્રેમ્ણાકન્દલિતં મનોરથમયૈઃ શાસ્ત્રાશતૈઃ સમ્મૃતમ્ ।
લૌલ્યૈઃ પલ્લવિતં મુદા કુસુમિતં પ્રત્યાશયા પુષ્પિતં,
લીલાભિઃ ફલિતં ભજે વ્રજવની શ્રૃંગાર કલ્પદ્રુમમ્ ॥**

ના વર્ણનમાં વ્રજવનીમાં ફલિત શ્રૃંગાર રસ સ્વરૂપ કલ્પદ્રુમના ભજ-સેવન કરવાની શ્રી ગુસાંઈજી આજ્ઞા કરે છે.

વ્રજભુમિમાં મૃગનયની ગોપાંગનાઓના કલ્પ પર્યંત સિયન કરેલ ભાવોથી અંકુરીત થયેલ આ કલ્પવૃક્ષ છે. બહદ્વામન પુરાણમાં વર્ણન છે કે એક સમય વેદશ્રુતિઓને આર્તિ થઈ કે એક માત્ર ભક્તિ દ્વારાજ પ્રાપ્ત થઈ શકે તેવું મનવાણીથી અગોચર રસાત્મક

સાકાર આનંદધન વિરૂદ્ધર્માશ્રયી સ્વરૂપનું અમો નિત્ય વર્ણન કરીએ છીએ તે સ્વરૂપનાં અમો એક ભક્તિમાત્રથી દર્શન કરીએ, ત્યારે અક્ષરબ્રહ્મરૂપ વ્યાપી વૈકુંઠ નિવાસી શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને સકલ લીલા સામગ્રી સહિત કોટિ કંદર્પ લાવણ્ય ત્રિભંગ લલિત સ્વરૂપે વેણુનાદ કરતા સ્વરૂપનાં દર્શન કરાવ્યાં. દર્શન કરતા માત્રમાં જ શ્રુતિઓએ પોતે અમૂર્ત હોવા છતાં સ્ત્રીરૂપાત્મક મૂર્ત સ્વરૂપે રમણની પ્રાર્થના કરી, ત્યારે પ્રભુએ કૃપા કરી વરદાન આપ્યું કે-

કલ્પં સારસ્વતંપ્રાપ્યઃ વ્રજેગોવ્યોભવિષ્યથઃ

સારસ્વતકલ્પમાં હું તમારા મનોરથો પૂર્ણ કરીશ. તમો વ્રજમાં સ્ત્રી રૂપે પ્રગટ થશો અને હું નંદાલયમાં પ્રગટ થઈશ.

ત્યારથી વરદાનરૂપ અમૃતરસથી કલ્પ પર્યંત સિંચન કરતાં રહેલા શ્રુતિઓ માટે ભગવાન સારસ્વત કલ્પમાં પ્રગટ થવાથી અંકુરનાં દર્શન થયાં.

વિપ્રયોગ અવસ્થામાં શ્રુતિઓમાં તાપાગ્નિ પ્રગટ હોવા છતાં અમૃત દ્વારા સિંચન કેમ સંભવે ? તેનું સમાધાન શ્રુતિઓદ્વારા **અગ્નેરોષઃ** અને ફલ પ્રકરણમાં ગોપીજનો **સિજ્વાદ્ગ નસ્ત્વદરામૃતપૂરકેણ** થી ભગવાનને પ્રતિઉત્તર આપે છે કે આપે વેણુનાદ દ્વારા અમારા હૃદયમાં કામાગ્નિ પ્રગટ કર્યો છે તેનું શમન આપ આપના અધરામૃતના સિંચનથી કરો, આ રીતે થાય છે.

સ્વરૂપ દર્શનમાત્રથી ગોપાંગનાઓને અસાધારણ પ્રેમ અનુરાગ સંયુક્ત દૃઢ વિશ્વાસ થયો કે હવે અમારા મનોરથો પૂર્ણ થશે, તેથી અંકુરભાવનું મૂલ દૃઢ કન્દલિત થયું. સર્વે ગોપાંગનાઓ પોતપોતાના જુદા જુદા મનોરથો કરવા લાગ્યા. પ્રભુપણ મુગ્ધ બાલ ભાવમાં પ્રૌઢભાવ સૂચક ભાવો પ્રગટ કરતા રહ્યા, જેથી અનેક મનોરથો સ્વરૂપ સહસ્ત્રાવધિ શાખા પ્રતિશાખાઓનો વિસ્તાર થયો. શ્રીમદ્ગોપીજનો મનોરથવિવશ અનેકધા ઉદયમ પ્રકાર કરવા લાગ્યાં. ભગવાન તદનુરૂપ ક્રીડા કરવા લાગ્યા. આ ક્રીડાઓ શાખા પ્રશાખામાં પત્રરૂપે દર્શન દેવા લાગી અને લીલા પ્રાપ્ત જે મોદ-હર્ષ તે આ કલ્પવૃક્ષના કુસુમ બન્યાં. અને કુંજ નિકુંજ આદિ સ્વગત્ મનોરથોની પૂર્તિની પ્રતિક્ષા રૂપ ભાવો પુષ્પો બની વિકસ્યાં. અંતમાં ભક્તજનોની ભાવનાનુસાર અનેક પ્રકારની લીલાઓથી આ શૃંગાર કલ્પદ્રુમ મહારાસમાં ફલિત થઈ તમામ મનોરથોની પૂર્તિ થઈ.

તદ્દર્શનાહલાદ વિઘ્નૂત હ્રદુજો

મનોરથાન્તં શ્રુતિયો યથા યયુઃ ।

ભાગવત ૧૦-૨૯-૧૩

આ પ્રકારના રસાત્મક ભાવાત્મક શૃંગાર કલ્પદ્રુમનું શ્રી ગુસાંઈજી સેવન કરે છે. પુષ્ટિસ્થ તમામ ભક્તો પણ યથાધિકારે આ કલ્પદ્રુમનું સેવન કરે છે.

શ્રીકૃષ્ણાસ્યસ્વરૂપમાં શ્રી આચાર્યજી સ્ત્રીરૂપે, પુંરૂપે અને ઉભયાત્મકરૂપના સાક્ષીરૂપે, એ રીતે આપનું ત્રિતયાત્મક સ્વરૂપ છે.

“સૌન્દર્ય નિજહૃદગતં પ્રકટિતં સ્ત્રીગૂઢભાવાત્મકં,
‘પું’રૂપં ચ પુનસ્તદન્તરગતં પ્રાવિવિશત્સ્વપ્રિયે ॥
સંશ્લિષ્ટાવુભયોર્વશ્ચૌ રસમયઃ કૃષ્ણો હિ યત્સાક્ષિકમ્
રૂપં તત્ ત્રિતયાત્મકં પરમમિથ્યેયં સદા વલ્લભમ્ ॥

આ ત્રિયાત્મક ત્રણે સ્વરૂપો નિત્ય લીલામાં ભોક્તા, ભોગ્ય અને અનુભવકર્તા રૂપ મૂળમાં પ્રવર્તક અને આધાર હોવાથી આ સર્વોત્તમ સ્તોત્રમાં બીજ મુખ્યરૂપમાં ભોક્તા (આનંદઃ) ભોગ્ય (પરમાનંદઃ) અને અનુભવકર્તા (શ્રીકૃષ્ણાસ્યં) નું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. આ ત્રણેય બીજરૂપ નામોથી એક એકના પાંત્રીસ પાંત્રીસ પુરક નામો બની બીજા એકસો પાંચ નામ આગળ કહેવામાં આવશે.

આ “શ્રીકૃષ્ણાસ્ય” નામ ‘આધિદેવિકધર્મી’ સ્વરૂપ છે.

ચિત્ર-પરિચય

શ્રીપ્રભુ તથા સ્વામિનીબંનેના સંશ્લિષ્ટ મુખારવિન્દ્યથી શ્રી આચાર્યજીનું પ્રાગટ્ય સુચવે છે.

નામ-સંગતિ

આવું આધેય સ્વરૂપ, લીલા અને ભાવ સંયુક્ત ત્રિદલાત્મક રસમય કૃષ્ણ સ્વરૂપનું ભૂતલ ઉપર કેમ અને કેવી રીતે પ્રાગટ્ય થયું ? તેના કારણમાં “કૃપાનિધિ” નામ કહે છે.

कृपनिधये नमः

કૃપાનિધિ:

શ્રીઆચાર્યજી કૃપાનિધિ સ્વરૂપ છે.

અર્થ-ચરિત્ર-સંગતિ

પોતાનામાં કૃપાશક્તિ રૂપ યમુનાજી, ઈચ્છાશક્તિરૂપ સ્વામિનીજી અને ઠાકોરજી ત્રણેયની આંતર સ્થિતિ હોવાથી આપ કૃપાના નિધિ છે. આ માટે નિત્યલીલામાંથી છૂટા પડી ભૂતલ ઉપર જન્મેલા દેવી જીવોના ઉદ્ધારાર્થે આપ ભૂતલ પ્રગટ થયા, અને પ્રગટ થઈને કોઈ જીવ સાધ્ય સાધનવિના પોતાના પ્રમેયબળના સામર્થ્યે, જીવો ઉપર કૃપાદષ્ટિ કરવા માત્રથી તેઓને ભગવત્ પ્રાપ્તિ કરાવે છે. આ આપનું કૃપાનિધિપણું છે.

કૃપા સર્વ ધર્મ ધર્મીઓ બલિયસી કૃપાયાસાત્ સ્વબંધને (ભાગવત દામોદરલીલા)

સાગરમાં ગમે તે રીતે પડેલા પાત્રને સાગર જળથી ભરી દે છે, તેવી રીતે શરણે રહેલા દેવીજીવોને પોતાના પ્રમેયબળથી કૃપાપૂરિત કરે છે. આ આપણા કૃપાનિધિપણાનો મહાન ધર્મ છે.

આ નિરાનંદ જગતમાં કોઈપણ જાતના સ્વાર્થની અપેક્ષા વિના કેવળ બીજાઓ ઉપર કૃપા કરવા માટે જ નિત્યલીલાનો આનંદ છોડી ભૂતલ ઉપર પધારવું, આ આપના કૃપાનિધિપણાનું સૂચન છે.

આગળ જણાવેલ પુરૂષોત્તમ, સ્વામિની અને સાક્ષીરૂપ ત્રિદલાત્મક ધર્મી સ્વરૂપ ભૂતલ ઉપર સુંદર મનુષ્યાકૃતિરૂપ ધારણ કરી કૃપાનિધિ સ્વરૂપે એટલા માટે પ્રગટ થયું કે સુંદર માનવ સ્વરૂપનાં દર્શન કરી દેવીજીવો પ્રેમપૂર્વક શરણમાં આવે અને આપ કૃપાનિધિ પ્રત્યંત કરૂણામય હોવાને લીધે સદોષ જીવો પણ આપની સમક્ષ ઉપસ્થિતિ ગ્રહણ કરે. આપ શ્રીભગવદ્મુખારવિન્દ અગ્નિના અધિષ્ઠાતા હોવાથી શરણસ્થ જીવોના સર્વ દોષો સહજમાં દૂર થઈ જાય છે. શાસ્ત્રમાં વિધાન છે કે ગુરુ સન્મુખ શરણે આવેલા જીવોના દોષો બહાર પ્રગટ થાય છે. ગુરુ તેજસ્વી પ્રતાપશાળી હોય તો આ સમગ્ર દોષો ભસ્મિભૂત બને છે. ગુરુમાં આ સામર્થ્યનો અભાવ હોય તો એ દોષો ફરીથી જીવમાં પ્રવેશે છે.

આપ સન્મનુષ્યાકૃતિ, કૃપાનિધિ અને અગ્નિસ્વરૂપ હોવાથી આ કૃપાનિધિ: નામ ધર્મી સ્વરૂપ છે, આ કૃપાનિધિ સ્વરૂપમાં આનંદ પરમાનંદ અને શ્રી કૃષ્ણાસ્ય આ રીતે ભોકતા-ભોગ્ય અને અનુભવકર્તા ત્રણેય સ્વરૂપોની સ્થિતિ હોવાના કારણે આ નામ ધર્મી સ્વરૂપ છે. આગળ વિવિધ ધર્મ સ્વરૂપ છે. એકસો ચાર નામનું નિરૂપણ કરવામાં આવશે.

આ કૃપાનિધિ સ્વરૂપે આપ ભૂતલ ઉપર સંવત ૧૫૩૫ (સને ૧૪૭૯) ના વૈશાખ વદી ૧૧ ના શુભ દિને ચંપારણ્યમાં પ્રગટ થયા. આપના કૃપાનિધિ સ્વરૂપના પ્રાગટ્યનું વર્ણન કૃષ્ણદાસ નીચેના પદ્યથી કરે છે.

ભક્તિ સુધા બરખત હી પ્રગટે શ્રીવલ્લભદ્વિજરાજ
માધો માસ કૃષ્ણ એકાદશી પિયપુનીત દિન આજ ॥

કરુનાવંત અતુલ સુખસાગર સંગ લિએ સકલ સમાજ
બંધુ કુમુદ આવન ચકોર કે ભયે મનોરથ કાજ ॥

આનંદકંદ જગત કે ભૂષણ લસત સબનિ શિરતાજ
કૃષ્ણદાન ગુન ગાવત ચકિત ભયે પંડિત પાવત લાજ ॥

આ નામ 'ધર્મી' સ્વરૂપ છે.

ચિત્ર-પરિચય

ચંપારણ્યમાં અગ્નિકુંડમાં શ્રીઆચાર્યજીનું પ્રાગટ્ય.

નામ-સંગતિ

આપે ભૂતલ ઉપર શું કર્યું ? તે જણાવવા "દેવોદ્ધારપ્રયત્નાત્મા" નામ કહે છે.

દેવીજીવોના ઉદ્ધાર માટે નિરંતર પ્રયત્નશીલ છે.

શ્રીઆચાર્યજી દેવીજીવોના ઉદ્ધાર માટે નિરંતર પ્રયત્નશીલ છે.

અર્થ-ચરિત્ર-સંગતિ

‘દૌ ભૂતસર્ગો’ ગીતાજીમાં દેવી અને આસુરી એમ બે પ્રકારની સૃષ્ટિનું વર્ણન છે. દેવી સૃષ્ટિના પણ મર્યાદા અને એવા બે ભેદ છે. આ દેવી સૃષ્ટિના ઉદ્ધારાર્થે આપે ત્રિદલાત્મક સ્વરૂપથી ભૂતલ ઉપર પ્રગટી અનેક પ્રયત્નો આદર્યા.

શાસ્ત્ર રચનાઓ દ્વારા આપશ્રીએ માયાવાદનું નિરાકરણ, અન્યવાદોનો નિરાસ, બ્રહ્મવાદની સ્થાપના, નિર્ગુણ ભક્તિ પ્રથક્ શરણ માર્ગની સ્થાપના અને આ ભક્તિ-માર્ગની સુસ્થિરતા માટે સેવનીય સ્વરૂપોને પ્રગટ કરી સેવા માર્ગનું નિર્માણ માનસી સેવાની સિદ્ધિ અર્થે તનુજા વિત્તજાના સેવા પ્રકારનો ઉપદેશ કર્યો.

જુદા જુદા સ્થળે રહેતા દેવીજીવોના ઉદ્ધાર માટે તે તે દેશ, કાળ અને પ્રકૃતિના અધ્યયનનો મહાન પ્રયત્ન કેવળ અર્ધ વર્ષની લઘુવયમાં કર્યો. ત્રણ ત્રણ વખતના ભારત પરિભ્રમણમાં આપશ્રીએ દેશ-કાળ-મંત્ર વિગેરેના સ્વરૂપ જ્ઞાન સાથે જીવ પ્રકૃતિજન્ય સત્વ-રજ અને તમ ધર્મોને પણ આપે નિહાળ્યા.

વિનય વિચાર અને વિદ્વતાસંપન્ન જગતાનંદ પંડિત જેવા પ્રસિદ્ધ સાત્વિક જીવોનો નિબંધ-ભાષ્ય સુબોધિની અને અન્ય વિચાર આદિથી આકર્ષણ કરી શરણે લીધા.

વ્યવહારશીલ શેરગઢસ્થ વીરબાઈ પ્રભૂતિ આદિ રાજસ જીવોને ઉત્તમ પ્રકારના વ્યવહાર આર્કષણે શરણે લીધા.

પ્રભુદાસભાટ અને વાસુદેવદાસ છકડા આદિ તમોગુણ ભરિત મૂઢ અને અહંકારી જીવોને ચમત્કાર દ્વારા શરણે લીધા આપે ત્રણેય પ્રકારના જીવોનો ઉદ્ધાર કરીને કૃપામાર્ગનું સ્વરૂપ દેખાડ્યું.

ગુણોની પ્રકૃતિ બદલ્યા વિના જ જીવ ભગવાનને શરણે રહે એજ કૃપામાર્ગનો સિદ્ધાન્ત છે.

સ્વભાવસ્થાન્યથાભાવો ન વૈ શવયઃ કથવંન

અતસ્ત્રિવિધજીવેષુ ત્રિવિધા ભગવત્કૃતિઃ । ((સુબો. કારિકા) ૧૦-૫-૬)

આ રીતે સદોષ જીવોને નિર્દોષ કરી આપે તેઓનો ઉદ્ધાર કર્યો એ કૃપાનિધિ ધર્મી સ્વરૂપનું ઐશ્વર્ય કાર્ય છે.

ईश्वरः पूज्यते लोके मूढैरपि यदा तदा (વેણુગીત સુ. કા. ૧૦-૧૮-૧૨)

આ નામ ‘ઐશ્વર્ય ધર્મ’ સૂચવે છે,

ચિત્ર-પરિચય :

દેવી જીવોના ઉદ્ધાર નિમિત્તે શ્રી આચાર્યજીનું પૃથ્વી પરિક્રમા માટે પ્રસ્થાન.

નામ-સંગતિ:

અનેક પ્રકારની આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિ સહિત આર્તિ કલેશયુક્ત જીવ જ્યાં સુધી દુઃખીત હોય ત્યાં સુધી તેના બ્રહ્મનાં સાક્ષાત્ સંબંધનો અનુભવ પ્રકાશ શી રીતે થાય ? તે સમજાવવા ‘સ્મૃતિમાત્રાર્તિનાશનઃ’ નામ પ્રગટ કરે છે.

દૈવોદ્ધારપ્રયત્નાત્મને નમઃ

स्मृतिमात्रार्तिनाशनाय नमः

સ્મૃતિમાત્રાર્તિનાશન:

જેનાં સ્મરણ માત્રથી આર્તિ-આધિ વ્યાધિ-ઉપાધિનો નાશ થાય એવા શ્રી આચાર્યજી છે.

અર્થ-ચરિત્ર-સંગતિ

શ્રીઆચાર્યજી આનંદ સ્વરૂપ હોવાથી આપના સ્મરણ માત્રથીજ ત્રિવિધ તાપ સંસાર કલેશ વિગેરે સહજમાં દૂર થાય છે, કેમકે જ્યાં આનંદનો પ્રત્યક્ષ સાક્ષાત્કાર હોય ત્યાં અર્તિ પોતાની મેળેજ દૂર થઈ જાય છે.

વર્ધામાં ચિરદાસ નામના એક શેઠ રહેતા હતા. તેમના ચાર પુત્રોમાં દામોદરદાસ સૌથી નાના હતા. પાંચ વર્ષના દામોદર સાથે ચિરદાસ આચાર્યજીના પ્રાગટ્ય સમયે ચંપારણ્યમાં હતા. આપના દર્શન માત્રથી દામોદરદાસ આકુળ વ્યાકુળ બની ગયા, અને ત્યારથી વિહ્વલ દશામાં રહેતા હતા. પ્રાગટ્ય સમયમાં દર્શનનું ધ્યાન કરવાથી તેમની આર્તિ વધતી ગઈ. નિરંતર સ્મરણ કરવાથી સંવત ૧૫૪૬ (સને ૧૪૮૦) માં શ્રી આચાર્યજી પૃથ્વી પરિક્રમાં કરતા વર્ધા પધર્યા ત્યારે દામોદરદાસને શ્રી આચાર્યજીના આનંદમય સ્વરૂપનાં દર્શન થયાં. દર્શન માત્રથી તેમની સમસ્ત આર્તિઓ દૂર થઈ અને શરણે આવ્યા.

ધનલાલસા ત્યાગથી આધિભૌતિક આર્તિનો નાશ, વિરહવ્યવથાના શમનથી આધ્યાત્મિક આર્તિનો નાશ અને આપની ભૂતલ સ્થિતિસમયમાં અને ભૂતલ સ્થિતિ બાદ સ્મરણ માત્રથી પ્રત્યક્ષ દર્શને આધિદૈવિક આર્તિનો નાશ આ રીતે દામોદરદાસ હરસાનીની ત્રિવિધ આર્તિઓ નિર્મૂળ કરી.

આપના સ્વરૂપનું આ પ્રમેય બળ છે.

આ નામ 'વીર્ય ધર્મ' સૂચક છે.

ચિત્ર-પરિચય

ઉપર : દામોદરદાસના પિતા ચિરદાસ પોતાના પુત્રોમાં કવ્યની વહેંચણી કરે છે. તે સમયે માર્ગમાં શ્રી આચાર્યજીનાં દર્શન કરવા માત્રમાં છજામાંથી દામોદરદાસ કુદી પડે છે.

નીચે : વર્ધાના માર્ગમાં દામોદરદાસ હરસાનીનું શરણમાં આવવું.

નામ-સંગતિ

આર્તિ દૂર કર્યા પછી પોતાના સેવકોને ફલાનુભાવ કરાવવા આપ વિશેષ કયા પ્રયત્નો કરો છો ? તે જણાવવા "શ્રીભાગવતગૂઢાર્થ પ્રકાશન પરાયણ: નામ કહે છે.

શ્રીભાગવતગૂઢાર્થપ્રકાશનપરાયણ:

શ્રી ભાગવત નો ગૂઢ અર્થ પ્રકટ કરવામાં પરાયણ એવા શ્રી આચાર્યજી છે.

અર્થ-ચરિત્ર-સંગતિ

ભક્તોના હૃદયની સર્વ પ્રકારની આર્તિ સ્મરણ માત્રથી દૂર કરી ભક્તોના હૃદયમાં શ્રીભાગવતના ગૂઢ અર્થ રૂપ, આનંદરૂપ હરિ અને હરિની આનંદરૂપ લીલાનો પ્રકાશ કરે છે.

શ્રી ભાગવતના ઢાદશ સ્કંધો શ્રીહરિની ઢાદશ અંગરૂપ છે અને તેમાં વર્ણવેલ સર્ગાદિ દશવિધ લીલાં શ્રીહરિનો આનંદરૂપ લીલા છે તેવું આપે પ્રગટ કરેલ 'ભાગવતાર્થ નિબંધ' ગ્રંથમાં પ્રકાશિત કર્યું છે.

સ્કન્ધ, પ્રકરણ, અધ્યાય વિગેરે અર્થ સંબંધી એકરૂપતા સિદ્ધ કરવા આપે શ્રી ભાગવતના ગૂઢ અર્થોનું પ્રકાશન સંવત ૧૫૪૮ (સને ૧૪૯૨) ના અરસામાં 'ભાગવતાર્થ નિબંધ' નામના ગ્રંથમાં કર્યું. શ્લોક-વાક્ય-પદ અને અક્ષર સેવા ચાર પ્રકારે અર્થો શ્રી સુબોધિનીજીમાં વર્ણવી શ્રી ભાગવતના સાત પ્રકારે અર્થો કરી પોતાની ગૂઢાર્થ પ્રકાશન પરાયણતા સિદ્ધ કરી બતાવી. આ પ્રમાણે ભગવદાજ્ઞાનું શ્રી આચાર્યજીએ સાંગોપાંગ પાલન કર્યું જેનું વર્ણન શ્રી હરિરાયજી આ પ્રમાણે કરે છે.

શ્રી ભાગવત ભાવર્થ વિભાવર્થાવતારિત:

સ્વામિસંતોષ હેતુ: શ્રી વલ્લભ શરણંમમ ॥

આ નામ 'યશ ધર્મ' નું સૂચન કરે છે.

ચિત્ર-પરિચય

વિદ્યાનગરમાં ભાગવતનાં ગૂઢ અર્થો શ્રી આચાર્યજી દામોદરદાસ હરસાનીને સમજાવે છે.

નામ-સંગતિ

આવા પ્રકારના ગૂઢાર્થ પ્રકાશનમાં વેદાન્તની દૃષ્ટિએ આપે કયા વાદનો સ્વીકાર કર્યો તે જણાવવાં આગળનું નામ "સાકારબ્રહ્મવાદૈકસ્યાપક:" આનામ પ્રગટ કરે છે.

श्री सर्वोत्तम

श्री भागवतगूढार्थप्रकाशनपरायणाय नमः